

PODSJETNIK IZ PREDMETA «USTROJ ZAŠTITE OD POŽARA» (zvanje «Vatrogasac»)

- A) povijesni razvoj zaštite od požara;
- B) vatrogasne postrojbe, udruge dobrovoljnih vatrogasaca i vatrogasne zajednice;
- C) statut udruge dobrovoljnih vatrogasaca

A) POVIJESNI RAZVOJ ZAŠTITE OD POŽARA

RAZVOJ VATROGASTVA U SVIJETU

Proučavajući prirodu i boreći se sa vatrenom stihijom, čovjek je došao i do spoznaje da se vatra može ugasiti, našao je sredstva za obranu i u dugoj borbi postao je gospodar vatre, a ona njegov sluga. Vjerojatno najveći izum u povijesti čovječanstva zasigurno je vatra, odnosno način na koji se ona može proizvesti.

Prvi podaci o zaštiti od požara potječu od starih Sumerana, Babilonaca, Asiraca zatim Kineza, te Grka i Rimljana. Prve organizirane službe za zaštitu od požara datiraju iz **2. tisućljeća prije naše ere**, a o tome govore egipatski papirusi – vatrogastvo je temeljem toga niklo u Egiptu...Razvojem društva odnosno zaštite od požara, u Grčkoj konstruirana je prva vatrogasna pumpa 350. godine prije nove ere.

Uređeni sustav vatrogastva datira iz rimskog carstva kada početkom nove ere postoje prve carske vatrogasne postrojbe – «kohorte». Padom rimskog carstva gasi se stalni razvoj vatrogastva i vatrogasne tehnike, a u srednjem vijeku požare je gasila cijela lokalna zajednica u kojoj je on nastao (npr. cijelo selo).

Štrcaljke sa modernijom izvedbom datiraju iz 16. stoljeća (Njemačka), a prva parna štrcaljka pojavljuje se u Beču u 19. stoljeću. Početak modernog vatrogastva sa određenim propisima o ustroju vezan je uz Njemačku. **Prvo dobrovoljno vatrogasno društvo u Europi osnovano je 1846. godine u gradu Durlachu.**

RAZVOJ VATROGASTVA U REPUBLICI HRVATSKOJ

Dobrovoljno vatrogastvo u Hrvatskoj oslanjalo se na tradicije europskoga dobrovoljnog vatrogastva, ponajprije onog u Njemačkoj i Austro-Ugarskoj. U Varaždinu je **17. lipnja 1864. osnovana prva dobrovoljna vatrogasna organizacija u nas pod nazivom "Prvi hrvatski dobrovoljni vatrogasni zbor u Varaždinu". Osnivanje je potaknuo Oto Mayer, turpijarski «kalfa» koji je saznanja o vatrogastvu iz Njemačke prenio u svoj rodni grad.**

Poslije Varaždina i u drugim hrvatskim gradovima osnivaju se dobrovoljna vatrogasna društva. U Sisku je sljedeće godine, 1865, osnovano dobrovoljno vatrogasno društvo, u Otočcu u Lici 1868, u Ludbregu 1869, u Zagrebu 1870, u Karlovcu i Novoj Gradiški 1871. itd.

Prva **profesionalna** vatrogasna postrojba formirana je u **Rijeci 1863. godine**, a prvo **seosko** dobrovoljno vatrogasno društvo u **Hrženici 1872. godine**.

Težnja da se zaštita od požara učini djelotvornijom i organiziranom, da se mrežom dobrovoljnih vatrogasnih društava, koja su svojim radom pronijela vrijednosti tadašnjega dobrovoljnog vatrogastva, pokrije što veći prostor Hrvatske, rezultirala je osnivanjem **Hrvatsko-slavonske vatrogasne zajednice 5. lipnja 1876. godine. (u Sisku).**

Osobe najznačajnije je rani razvoj vatrogastva u Hrvatskoj:

- **Đuro Deželić, «otac» hrvatskog vatrogastva** (prvi predsjednik Hrvatsko-slavonske vatrogasne zajednice, bio na toj dužnosti 30 godina, 1882. godine objavio Obučevnik za dobrovoljne vatrogasce", prvu vatrogasnu knjigu na hrvatskom jeziku)
- **Mirko Kolarić, «učitelj» hrvatskog vatrogastva** (zapovjednik varaždinskog DVD-a i tajnik Hrvatsko-slavonske vatrogasne zajednice, izrekao prvu vatrogasnu zapovijed na hrvatskom jeziku 1877. godine); 1980. godine u Varaždinu pokrenuto tradicionalno natjecanje „Memorijal Mirka Kolarića“

Daljnji razvoj (po godinama):

1892. Izlazi polumjesečnik "Vatrogasac" uz potporu Zajednice. (1896. počinje izlaziti Vatrogasni vjesnik).

U periodu od kraja 19. do sredine 20. stoljeća uglazbljena je vatrogasna himna, usvojena su Pravila za uvježbavanje vatrogasaca, donesen je Zakon o vatrogastvu u Kraljevini Jugoslaviji, uvodi se današnji oblik vatrogasne zastave sa likom svetog Florijana itd.

1948. Donosi se Zakon o dobrovoljnim vatrogasnim društvima Narodne republike Hrvatske, 1949. god. osnovan je Savez dobrovoljnih vatrogasnih društava NRH.

1992. godine Hrvatska vatrogasna zajednica primljena je u Međunarodni tehnički odbor za protupožarnu preventivu i gašenje požara (CTIF) u Albeni (Bugarska).

1993. godine temeljem novog Ustava RH doneseni su prvi Zakon o vatrogastvu i Zakon o zaštiti od požara u neovisnoj Hrvatskoj. Temeljem tih zakona vatrogastvo je djelovalo u okviru MUP-a. Novim Zakonom o vatrogastvu koji je na snazi od 1. 1. 2000. godine vatrogastvo je decentralizirano te je ono potpalo pod jedinice lokalne uprave i samouprave (županije, gradovi i općine).

B) VATROGASNE POSTROJBE, DOBROVOLJNA VAT. DRUŠTVA I VAT. ZAJEDNICE**1. VATROGASNE POSTROJBE**

Vatrogasnu djelatnost obavljaju vatrogasne postrojbe, dobrovoljna vatrogasna društva i vatrogasne zajednice kao stručne i humanitarne organizacije. **Vatrogasne postrojbe sukladno Zakonu o vatrogastvu mogu biti:**

- javna vatrogasna postrojba, dobrovoljna ili profesionalna,
- postrojba dobrovoljnog vatrogasnog društva,
- profesionalna vatrogasna postrojba u gospodarstvu,
- postrojba dobrovoljnog vatrogasnog društva u gospodarstvu,
- postrojba za brzo djelovanje (intervencijska postrojba)

Na području općine, grada, grada Zagreba mora, sukladno **planovima zaštite od požara** djelovati utvrđeni broj javnih vatrogasnih postrojbi ili dobrovoljnih vatrogasnih društava ili **najmanje jedna javna vatrogasna postrojba ili dobrovoljno vatrogasno društvo** koje ima vatrogasnu postrojbu od **najmanje 20 psihofizički zdravih i osposobljenih dobrovoljnih vatrogasaca, te propisanu vatrogasnu opremu i sredstva.**

Ukoliko postoje **DVD-a koja nisu utvrđena planom zaštite od požara** (na području grada ili općine) tada njihove postrojbe moraju imati najmanje **10 psihofizički zdravih i osposobljenih dobrovoljnih vatrogasaca i minimalnu propisanu opremu.**

a) Javne vatrogasne postrojbe

- osniva ih općinsko ili gradsko poglavarstvo kao javne ustanove
- mogu biti profesionalne (npr. Javna vatrogasna postrojba grada Varaždina) ili dobrovoljne, a mogu biti i kombinirane (s «profesionalnom jezgrom»)

Za osnivanje je potrebno 10 osnivača od koji je općina ili grad jedan od osnivača, a drugi su fizičke ili pravne osobe. Ukoliko se radi o profesionalnoj postrojbi tada se njezino unutarnje djelovanje uređuje raznim pravilnicima (po Zakonu o ustanovama), a ako se radi o postrojbi dobrovoljnog vatrogasnog društva tada ono mora imati **Statut** kojim se uređuje unutarnji ustroj udruge.

U svakom slučaju valja pribjegavati osnivanju dobrovoljnih vatrogasnih društava jer se time na dulji rok rješava zaštita od požara. Pri tome valja imati na umu i društvenu i kulturnu dimenziju dobrovoljnih vatrogasnih društava, poglavito u manjim naseljima.

b) Postrojbe dobrovoljnih vatrogasnih društava

Dobrovoljna vatrogasna društva osnivaju se sukladno Zakona o udrugama, a mogu započeti obavljati vatrogasnu djelatnost tek kada imaju vatrogasnu postrojbu sastavljenu od **10 psihofizički zdravih i osposobljenih dobrovoljnih vatrogasaca, te propisanu opremu i sredstva.**

2. UDRUŽIVANJE

Vatrogasne postrojbe (dobrovoljna vatrogasna društva) se obavezno udružuju temeljem Zakona o vatrogastvu u vatrogasnu zajednicu općine, grada ili područja. Vatrogasne zajednice općina i gradova na isti se način udružuju u vatrogasne zajednice županija. U Hrvatsku vatrogasnu zajednicu udružuju se vatrogasne zajednice županija i Grada Zagreba.

C) USTROJ DOBROVOLJNOG VATROGASNOG DRUŠTVA**a) Statut**

Statut je akt koji govori o ustroju pravima i obvezama vatrogasaca.

Statut donosi Skupština Društva (natpolovičnom većinom svih članova Društva).

b) Osnovne odredbe (poglavlja) Statuta

opće odredbe (naziv društva, pečat,znak...), ciljevi i djelatnosti, ustroj Društva, udruživanje, vatrogasna postrojba, upravljanje i tijela Društva, Skupština, Upravni odbor, Predsjednik, Zapovjedništvo, Tajnik, Nadzorni odbor, Stručni poslovi, ostalo

c) **Tijela Društva (iz Statuta):** Skupština; Upravni odbor; Zapovjedništvo; Nadzorni odbor.

d) **Dužnosnici Društva (iz Statuta):** predsjednik; zapovjednik; tajnik.

e) Skupština:

Najviše tijelo upravljanja DVD-om.

Skupština na svojoj sjednici **bira predsjednika, zapovjednika, Upravni odbor, Zapovjedništvo i Nadzorni odbor;** usvaja izvješća o radu Društva i donosi Plan rada te Financijski plan.

Vrste sjednica Skupština: osnivačka, izborna, redovna, izvanredna, svečana, tematska.

Radom Društva između dvije sjednice Skupštine upravlja Upravni odbor, predsjednik i zapovjednik (oni imaju ovlast da zastupaju Društvo).

f) Upravni odbor:

Upravni odbor je izvršno tijelo Skupštine upravlja u razdoblju između dvije sjednice Skupštine.

Obično ga čini **7-13 članova Društva** (predsjednik, zamjenik predsjednika, zapovjednik, zamjenik zapovjednika, tajnik, blagajnik, spremištara, ostali dužnosnici), a broj članova je neparan radi mogućnosti donošenja odluka natpolovičnom većinom.

g) Zapovjedništvo:

Zapovjedništvo je stručno-operativno tijelo Društva zaduženo za organizaciju pripreme i provedbe operativnih aktivnosti. Obično ga čini do **13 članova Društva** (zapovjednik, zamjenik zapovjednika, zapovjednici odjeljenja, spremištara, ostali dužnosnici), a broj članova je neparan radi mogućnosti donošenja odluka natpolovičnom većinom.

h) Predsjednik:

Predsjednika bira Skupština. On ima ovlast da zastupa Društvo.

i) Zapovjednik:

Zapovjednika imenuje Skupština, a potvrđuje ga načelnik općine ili gradonačelnik (zbog javnih ovlasti).

On je odgovoran za osposobljenost i interventnu spremnost vatrogasne postrojbe Društva kao i za stanje vatrogasne opreme.

j) Tajnik:

Tajnika imenuje Upravni odbor. On provodi ustrojstvene, administrativne i kadrovske poslove u Društvo.

k) Nadzorni odbor

Nadzorni odbor kontrolira cjelokupni rad Društva, a bira ga Skupština (obično 3-5 članova).

• Vrste članova u Društvu

- operativni članovi, izvršni članovi, pričuvni članovi, veterani, počasni, vatrogasni pomladak, vatrogasna mladež.

Operativni članovi su pripadnici vatrogasne postrojbe Društva u dobi od 18 do 65 godina, koji udovoljavaju uvjetima iz Zakona o vatrogastvu u svezi osposobljenosti te tjelesne i duševne sposobnosti. Status operativnog člana osoba može imati samo u dobrovoljnom vatrogasnom društvu čije područje djelovanja pokriva mjesto stanovanja člana.

Izvršni (djelatni) članovi su članovi u dobi iznad 18 godina koji obavljaju izvršne dužnosti koje ne moraju biti direktno vezane uz rad vatrogasne postrojbe, odnosno oni su članovi tijela Društva (Upravni odbor, Zapovjedništvo, natjecateljska odjeljenja, razne sekcije, odbori i sl.). Izvršni član ne mora biti član vatrogasne postrojbe (ne mora udovoljavati uvjetima iz Zakona o vatrogastvu u pogledu tjelesne i duševne sposobnosti), ali u pravilu mora biti osposobljen najmanje za zvanje vatrogasca. Status izvršnog člana osoba može imati samo u jednom dobrovoljnom vatrogasnom društvu.

Pričuvni članovi su bivši operativni ili izvršni članovi, a koji zbog dobi (65 i više godina) ili zbog nekih drugih razloga (zdravstveni i sl.) mogu zatražiti da ih se uvrsti u pričuvno članstvo. Minimalan uvjet je najmanje 10 godina izvršnog ili operativnog staža u Društvu.

Vatrogasni veterani su članovi Društva s navršениh 60 godina života i najmanje 30 godina operativnog staža u vatrogastvu.

Počasni članovi su fizičke osobe (mogu biti i bivši operativni ili izvršni članovi matičnog Društva) koji su posebno pridonijeli ostvarivanju ciljeva i zadataka Društva. Odluku o proglašenju počasnim članom donosi Skupština Društva. Također i predsjednik odnosno zapovjednik Društva ili vatrogasne zajednice mogu, na temelju odluke Skupštine, biti proglašeni počasnim predsjednikom odnosno zapovjednikom (dužnosti koje su utvrđene Zakonom o vatrogastvu). Počasni predsjednik, zapovjednik ili počasni član postaju doživotni članovi Skupštine vatrogasne organizacije koja im je dodijelila to zvanje.

Članovi vatrogasnog podmlatka su mladi u dobi od 6 do 12 godina koji pristupe u Društvu po osobnoj želji, uz pristanak roditelja ili staratelja.

Članovi vatrogasne mladeži su mladi od 12 do 18 godina koji nastavljaju članstvo vatrogasnog podmlatka ili pristupe u Društvo po osobnoj želji, uz pristanak roditelja ili staratelja.

Društvo svojim osnivačima dodjeljuje titulu „**član utemeljitelj**“. Oni ujedno moraju imati utvrđen status u nekoj drugoj kategoriji članstva (kao operativni, izvršni, počasni ili član veteran). Član utemeljitelj je počast odnosno titula te se ne smatra posebnom vrstom članstva.

Društvo može pojedinim fizičkim ili pravnim osobama koje pomažu Društvu u ostvarivanju njegovih ciljeva dodijeliti titulu „**pomažući (podupirajući) član**“. Oni nisu članovi Skupštine Društva i ne evidentiraju se u matičnoj knjizi Društva.

Operativni, izvršni, pričuvni i članovi veterani čine Skupštinu Društva s pravom glasa.

Skupštinu Društva čine i počasni članovi, ali samo iz redova matičnog Društva, a pravo glasa imaju ukoliko su prije stjecanja počasnog članstva imali status operativnog ili izvršnog člana u istom Društvu.

Član Društva koji u obavljanju vatrogasne djelatnosti ili u vezi s obavljanjem iste povrijedi stegu, odgovara za stegovnu pogrešku prema odredbama Pravila vatrogasne službe.

Član je obavezan poštivati pravila nošenja vatrogasne odore, što je utvrđeno Pravilima vatrogasne službe.

- **Zvanja vatrogasaca**

Zvanja u vatrogastvu postižu se isključivo školovanjem! Zvanja u dobrovoljnom vatrogastvu:

- vatrogasna mladež
- vatrogasac,
- vatrogasac I. klase,
- dočasnik,
- dočasnik I. klase,
- časnik,
- časnik I. klase,
- viši časnik,
- viši časnik I. Klase
- počasni časnik i
- počasni viši časnik

(počasni časnik i počasni viši časnik jedina su zvanja koja se ne postižu školovanjem, već se dodjeljuju starijim izrazito zaslužnim članovima, a koji zbog različitih čimbenika nisu polazili redovne programe za ostala zvanja)

- **Obilježja pripadnosti, dužnosti i osposobljenosti (zvanja)**

Obilježje pripadnosti vatrogasnoj postrojbi odnosno DVD-u (tzv. amblemi) nose se na **lijevom rukavu** vatrogasne odore odnosno košulje („bliže srcu“), 7 cm niže od gornjeg šava rukava.

Obilježja dužnosti nose se na **gornjem dijelu ovratnika svečane odore**, odnosno **iznad lijevog džepa radne odore ili košulje**.

Obilježja zvanja nose se na **ramenici vatrogasne odore odnosno košulje**.

OBAVEZNO! – poznavanje oznaka zvanja i dužnosti

Kako prepoznati oznake dužnosti odnosno oznake zvanja?**a) oznake zvanja**

- razlikuju se po:

1. **boji obruba** (crveni obrub: vatrogasac, vatrogasac 1. klase, dočasnik, dočasnik 1. klase; žuti obrub: časnik, časnik 1. klase; zlatni obrub: viši časnik, viši časnik 1. klase, počasni časnik, počasni časnik 1. klase)
2. **znakovima unutar obruba** (određeni broj plamenova odnosno stiliziranih grbova)

Primjer: oznaka za više vatrogasne časnike: ima zlatni obrub, a unutar oznake je jedan grb i jedan plamen

b) oznake dužnosti

- razlikuju se po:

1. **boji podloge** (crna podloga je uvijek za «administraciju» - na lijevoj strani gornjeg postera: predsjednik, zamjenik predsjednika, tajnik, član Predsjedništva/Upravnog odbora, crvena podloga je za «operativu» - na desnoj strani gornjeg postera: zapovjednik/načelnik(HVZ), zamjenik zapovjednika/tajnik Zapovjedništva(HVZ), član zapovjedništva, vatrogasac bez dužnosti(DVD))
2. **broju pletera**: predsjednik – 4, zamjenik predsjednika/zapovjednik – 3, tajnik/zamjenik zapovjednika – 2, član Predsjedništva/Upravnog odbora/Zapovjedništva – 1, Vatrogasac bez dužnosti (samo u DVD-u) – bez pletera
3. **boji pletera**: HVZ – zlatna, VZŽ – srebrna, VZG/VZO – plava, DVD - crvena

Primjer: oznaka za zamjenika zapovjednika VZG/VZO: ima crvenu podlogu (s obzirom da je operativac) i na njoj dva pletera (svi zamjenici zapovjednika uvijek imaju 2 pletera) plave boje (sve dužnosti na razini VZG/VZO imaju pletere plave boje).